

De open wond van de jaren zestig

In een column in *De Reformatie* stelde de vrijgemaakte hoogleraar Ad de Bruijne dat Nederlands-gereformeerden uit hun slachtofferrol moeten komen als het gaat om het kerkconflict van 1968. Ook NGK'ers moeten – net als GKv'ers – hun fouten erkennen, stelt De Bruijne. In een dubbelinterview voor *Opbouw en De Reformatie* gaat hij in gesprek met NGK-moderamenvoorzitter Ad de Boer.

TEKST SJOERD WIELENGA

BEELD ALICE SIES

De gereformeerd-vrijgemaakte kerk van Rotterdam Centrum aan de Simonstraat vormt een contrast met de omgeving. Het gebouw ligt verscholen ingeklemd tussen de hoge torens die het centrum van Rotterdam kenmerken. Het contrast van de jarenvijftigkerk met de grootstedelijke omgeving is zo groot dat architect Maaskant – die twee van de naastgelegen moderne gebouwen ontwierp – het volgens sommigen 'dorpse' kerkje eens 'een uiting van cultuurpessimisme' noemde. De gemeente die er al tientallen jaren elke zondag samenkomt, vormt wellicht fysiek, maar in elk geval geestelijk een tegencultuur in haar omgeving. In dit contrasterende decor vindt een gesprek plaats tussen Ad de Boer (1946) en Ad de Bruijne (1959) over de kerkstrijd uit de jaren zestig die leidde tot het ontstaan van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Die geschiedenis blijkt anno 2012 nog actueel. Aanleiding voor het gesprek is een recente column van De Bruijne in *De Reformatie*, die bij Ad de Boer slecht viel.

Als locatie werd de Simonstraat gekozen. De heren hebben er een deel van hun geschiedenis liggen. Ad de Bruijne was er van 1991 tot 1997 gemeentepredikant. 'Mijn hele nadenken over kerk in de samenleving – waar ik nog steeds mee bezig ben – en het besef dat we als christenen in een minderheidspositie zitten, is hier geboren. Ook ethische zaken die nu overal aan de orde zijn, waren destijds al in de stadsgemeentes aan de orde.'

Ad de Boer was er van 1969 tot 1972 gemeentelid. Pas na verhuizing naar de Veluwe – ruim na de breuk dus – werden hij en zijn vrouw Nederlands-gereformeerd. 'De laatste keer dat ik in dit gebouw was, was in maart 1973 tijdens de Algemene Vergadering van het GPV. Ik werd toen samen met mijn kiesvereniging in Voorthuizen uit de partij gezet, omdat ik Nederlands-gereformeerd was geworden. Dat vond ik heel erg. Ik heb toen gezegd: "Ik denk politiek gezien nog precies hetzelfde als een halfjaar geleden toen ik in Rotterdam woonde." Maar ja, die woorden waaiden weg. Halverwege de avond stonden we dus buiten.'

De toon lijkt gezet. Toch zitten hier geen mannen die van plan lijken nu eens scherp de degens te kruisen. Er valt regelmatig een grap. Ze zijn het doorgaans met elkaar eens. De sfeer is mild en ontspannen. Gezamenlijk kwamen ze tot het plan om voor *Opbouw en De Reformatie* met elkaar in gesprek te gaan.

Waarom is dit interview gearrangeerd?

De Boer: 'Omdat zijn column mij in het verkeerde keelgat schoot. Ik had echt iets van: dit kan niet waar zijn! Bij zijn zin "NGK'ers moeten uit hun slachtofferrol komen" dacht ik: hoezo? Volgens mij zijn we nooit in die rol gekropen. Als NGK hebben we ons nooit zo opgesteld naar de vrijgemaakte kerk. We hebben nooit dingen gezegd als: eerst excuses en dan pas samenwerken. En ook lokaal kom ik dat vrijwel niet tegen. Die slachtofferrol herken ik dus niet. Ook schreef Ad dat de vrijgemaakten schuld hebben erkend. Ik dacht: dé vrijgemaakten? Individueel wel – mensen als Douma en Te Velde en enkele plaatselijke gemeentes – maar verder behoorlijk beperkt. En ten derde: de NGK oproepen om schuld te erkennen is absoluut een item. Daar heb ik in eigen kring herhaaldelijk voor gepleit. Maar hallo, dat hoeven *jullie* niet tegen ons te zeggen. Mijn primaire reactie was om er in de krant

tegenin te schrijven. Maar dat wordt gauw een jij-bak en je wekt dan zomaar de indruk dat je toch in een slachtofferrol zit. Een van de grote problemen in de jaren zestig was dat mensen óver elkaar schreven en elkaar te weinig opzochten. Ik heb Ad toen gebeld en we wilden daar door dit interview een publiek vervolg aan geven.'

Welk belang heeft u hierbij?

De Bruijne: 'Als mijn column tot verwijdering of vertroebeling van de kerkelijke of persoonlijke verhoudingen leidt, dan wil ik dat wegnemen. Mijn belang is dat ik mijn column wil toelichten en wil nuanceren. Ad vertelde me dat hij in 2008 op de vrijgemaakte synode van Zwolle al uit eigen beweging een toespraak heeft gehouden waarin hij Nederlands-gereformeerde fouten uit het verleden toegeeft. Dat is een duidelijk voorbeeld van iets wat ik in mijn column voor ogen had en wat precies is wat ik dacht te missen. Ik moet nu zeggen: niet alle Nederlands-gereformeerden hebben geen schuld beleden.'

Waarom schreef u zo'n pittige column?

De Bruijne: 'Ik heb het volstrekt niet zo zwaarwegend bedoeld en ook niet verwacht dat het zo opgevat zou worden. Voor *De Reformatie* schrijf ik columns die moeten prikkelen. Ik hoorde onlangs van een plaatselijke samenspreking dat vrijgemaakten excuses aanboden over het verleden en NGK'ers dat incasseerden en onderstreepten dat het inderdaad pijn gedaan had. Toen dacht ik: dat vind ik wat eenzijdig; laat ik dat eens opschrijven. Ik had dat dus net wat genuanceerder moeten doen. Dat is het risico van zo'n kleine column, met het lichte karakter dat die heeft. Ik dacht: ik roer eens in dat potje, ik geef eens een prik. Dat ik schrijf dat ze uit hun slachtofferrol moeten komen, is minder luchtig opgevat dan ik het bedoelde. Want er zijn echte slachtoffers uit die tijd. Ik zie achteraf dat er een risico zat in die opmerking.'

Had u verwacht dat er zo veel kritiek op zou komen?

De Bruijne: 'Er kwam niet alleen kritiek op. Zowel uit eigen kring als uit NGK-kring kreeg ik heel veel reacties van mensen die vonden dat er wel iets in zat. Dus kennelijk heb ik ook een herkenbaar beeld beschreven.'

Kunt u zich voorstellen dat uw column Ad de Boer en andere NGK'ers in het verkeerde keelgat schoot?

De Bruijne: 'Ja, zolang je de column minder licht opvat dan ik 'm bedoelde. Dan is het een pijnlijk iets. Dan krijg je de zwarte piet alsnog toegespeeld en krijg je het verwijt: jullie hebben helemaal geen schuld beleden. Dat heb ik echt niet zo bedoeld.'

Is het niet wat naïef om over zo'n pijnlijke geschiedenis een luchtige column te schrijven?

De Bruijne: 'Tja, ik weet het niet. Ik vind dat het wel wat steviger mag onder christenen. Niet hard, maar wel: rechtstreeks en eerlijk. Ik vind het zelf niet naïef omdat ik zo vaker schrijf. Nogmaals: ik had het woord "slachtofferrol" beter niet kunnen gebruiken als ik had geweten hoe het zou worden opgevat.'

Ad de Boer, wat vindt u van de uitleg van De Bruijne?

De Boer: 'Die waardeer ik, maar een "lichte column" werkt gewoon niet bij een open wond...'

De Bruijne: 'Da's waar. Dat klopt, ja.'

De Boer: 'En je praat hier over iets wat voor een deel van de kerkleden een open zenuw is. Dat "luchtige" van je column staat daarmee op gespannen voet. Vooral als het dan ook met een grote kop erboven door het ND wordt overgenomen. Ik heb onmiddellijk mensen, echte slachtoffers, uit onze kerken op het netvlies en denk dan: ach nee, die lezen dat ook. Wat moet dat hun wel niet doen?'

Maar hebben NGK'ers geen boter op hun hoofd zoals De Bruijne schrijft?

De Boer: 'Zeker wel. Vier jaar geleden recenseerde ik in *Opbouw Vrijgemaakte vreemdelingen*, waarin de vrijgemaakte hoogleraar Te Velde schuld erkent voor zijn aandeel in de breuk en de houding daarna. In die recensie vroeg ik de NGK om ook eens kritisch naar onze eigen rol in de jaren zestig te kijken. Ik heb daar nul reactie op gehad. Dat gaf mij een extra drive om daarna op de vrijgemaakte synode in 2008 namens de NGK schuld te erkennen voor de trage manier waarop de later buitenverband geraakte kerken in het Zuiden destijds afstand namen van de opvattingen van dominee Telder. En ja, dominee Vonk en dominee Visee aan onze kant waren ook geen soepele mannetjes. Dat waren ook scherpstijpers in de kerkelijke pers en soms ook in hun preken. En dominee Telder toonde ook weinig inschikkelijkheid. En bij het blad *Contact* – dat al vanaf 1950 tegen de vrijgemaakte hoofdstroom inschreef – was de pen toch regelmatig in azijn gedoopt. Dat soort reacties hoor ik binnenskamers ook in Nederlands-gereformeerde kring. Dus aan de NGK-kant van het front in de kerkstrijd waren er zeker mensen met boter op het hoofd als het gaat om houding en stijl. En als ik Paulus lees en naar Jezus luister, zijn houding en stijl bij een conflict misschien nog wel belangrijker dan de inhoud. Bij een aantal dominerende dominees – zoals Vonk en Visee – heeft dat lang niet altijd gedeugd. Dat geldt ook voor de Open Brief. Die is geschreven zonder veel begrip dat bepaalde gebruikte woorden wel haast verkeerd *moesten* vallen. Dat gebeurde vervolgens ook.'

De Bruijne: 'Al was mijn column niet zwaar maar licht bedoeld, hij was wel serieus gemeend. Maar de voorbeelden die Ad noemt, zijn precies die dingen waar ik op doelde. Ik waardeer erg dat Ad daar enkele jaren geleden het voortouw in heeft genomen.'

Maar dat wist u niet toen u uw column schreef?

De Bruijne: 'Toen Ad het vertelde, merkte ik dat ik er een vage herinnering aan had, maar de exacte inhoud was naar de achtergrond geraakt. '

De Boer: 'Ach ja, kan gebeuren. We zijn tenslotte mensen.'

De Bruijne: 'Jouw toespraak op onze synode is niet of nauwelijks in de pers opgepikt. In de Acta van die synode staat alleen dat "verschillende synodeleden zich positief geraakt weten door de toespraak van Ad de Boer". Maar waarin en waarom en wat ze er verder mee deden staat er niet bij.'

Schulderkenning

Moet er over en weer schulderkenning plaatsvinden?

De Boer: 'De NGK heeft die claim nooit op tafel gelegd en zal dat ook niet doen. Er zijn ook veel mensen die echt beroerd worden van weer zo'n stuk in de krant. Die zijn een dag van slag en zeggen: alsjeblieft geen waarheids- en verzoeningscommissie. Dat haalt de wonden weer open. Tegelijkertijd: er zijn ook echte slachtoffers voor wie het zegenrijk zou zijn als er meer gebeurde dan tot nog toe gebeurd is. In de kerk zijn predikanten geschorst en kerken eruit gezet door synode- en kerkenraadsbesluiten. Er is in naam van de Here onrecht bedreven. Nogmaals, ik wil geen claim neerleggen, maar ik zou het genezend vinden als er van een aantal situaties gezegd zou worden: dat is niet goed geweest.'

Kunt u concrete situaties noemen?

De Boer: 'Het synodebesluit van 1967: het oordeel over de Open Brief. Dat heeft in tal van plaatsen tot buitenverbandzettingen en schorsingen geleid. Plus een aantal besluiten die de synode in Hoogeveen in 1969 heeft genomen, inclusief het accorderen van het buiten verband zetten van kerken. Maar van de betrokkenen van toen, zowel aan de dader- als aan de slachtofferkant, zijn de meesten al gestorven. Ik zou het geweldig vinden als de mensen van toen, die nog leven, daar iets genezends over zeiden. Maar dat kun je niet afdwingen. Ik zou het ook zegenrijk vinden als er op synodeniveau door de vrijgemaakte kerken zo'n

uitspraak zou worden gedaan. Nogmaals, dat is geen voorwaarde om samen verder te kunnen. Maar het zou genezend zijn voor de slachtoffers als dat gebeurde. Of voor hun weduwen en kinderen. En heling en verzoening is toch de corebusiness van de kerk?’

De Bruijne: ‘Het is heel lastig om met de wijsheid van nu, terugkijkend, te zeggen: dat hadden ze toen anders moeten doen. Dat vind ik van sommige punten wel, maar voor de mensen toen was het geen kwestie van onrecht, maar een zich houden aan bestaande principes.’

De Boer: ‘Tenzij de rechtsopvolgers – schoolbesturen, synodes – zeggen: we spreken niet namens de mensen van toen, maar als huidige verantwoordelijken zeggen we: dat is niet goed gedaan. Zo heeft de hoofdredactie van het ND het recent gedaan. En volgens mij is het dan in heel veel opzichten ook *schluss*. Ik zeg er onmiddellijk bij: als dit tot verwijdering tussen onze kerken zou leiden, dan moeten we het niet doen. Ik besef ook het kwetsbare van wat ik zeg, omdat er veel NGK’ers zijn die zeggen: stop er alsjeblieft mee.’

De Bruijne: ‘De voorwaarde om samen verder te kunnen is niet dat je het eens moet zijn over het verleden. Wel zijn mensen die destijds in een gemeente persoonlijk in conflict met elkaar stonden, geroepen om met elkaar in gesprek te gaan en dingen uit te praten, als ze samen verder willen. En dat is in veel plaatsen ook al gebeurd. Maar ik ben tegen voortijdige historische oordelen. Het verleden moet goed worden onderzocht voordat je een oordeel velt. Maar als je me vraagt hoe ik er zelf in sta ... Ik denk dat het enkele feit dat mensen de Open Brief hebben ondertekend of zich niet van de Open Brief wilden distantieren, geen aanleiding mocht vormen om hen af te wijzen of zelfs te schorsen. En ik denk ook dat je zelfs in uitzonderlijke omstandigheden moet blijven binnen de afgesproken kerkelijke bezwaarprocedures, zelfs als de ander dat volgens jou niet doet. In dat licht beoordeel ik bepaalde scheuren in plaatselijke gemeenten (bijvoorbeeld in Noord-Holland) als minstens voortijdig. Ik vind dat je dat goed moet onderzoeken, maar zoals ik het nu zie zeg ik: er is reden voor dat een synode zegt: “dat was toen niet goed”. Als onderzoek zulke indrukken bevestigt, is het ook goed om dat als kerken te doen.’

De Boer: ‘Eens. Voor goedkope schuldertekeningen, die meer postmodern zijn ingestoken dan vanuit diepe verootmoediging, koop je niets. Waarheidsvinding, de stukken erbij, wat is er nou gebeurd, wat is er nou geschreven ... Dat lijkt me erg goed dat dat gebeurt, in rust en stilte voorlopig. Maar een waarheids- en verzoeningscommissie als een soort sanhedrin met historici en journalisten waarvoor mensen hun verhaal moeten doen? Gaat dat werken? Weer elke keer verhalen in de krant. Dan houd je de wonden erg open.’

De Bruijne: ‘Ik vind wel dat je de feiten uit het verleden moet verifiëren voordat je een formeel oordeel geeft. Maar net als Ad zou ik een commissie met zo’n karakter ook te kwetsbaar vinden.’

Wat heeft u wel voor ogen?

De Bruijne: ‘Een eerlijk onderzoek door deskundige mensen, zoals historici, journalisten, jongere generaties uit beide kerken. Mensen uit mijn generatie of jonger: die wel weten waar het over gaat, maar destijds geen keuzes hebben gemaakt.’

De Boer: ‘Wie zou opdrachtgever moeten zijn? Dat is een spannende vraag. Is er een groep die zomaar begint of moet die opdracht van kerkelijke vergaderingen komen?’

De Bruijne: ‘Dat laatste zou het mooiste zijn, maar dan ben je weer tig jaar verder. Ik zou zeggen: laat mensen gewoon dat onderzoek gaan doen. Wellicht kan een kerk dat adopteren vroeg of laat. De TU Kampen ziet genoeg aanleidingen om hier niet de handen vanaf te houden.’

U ziet dus geen heil in een waarheidscommissie zoals Berkelaar die voorstelt in zijn column? Zou hij daar zelf een rol in kunnen spelen?

De Boer: ‘Berkelaar heeft de zaak meer kwaad dan goed gedaan met zijn column die druipend van verbaal geweld, terwijl hij een ander verwijt dat gepleegd te hebben in de jaren zestig.

Die moet hier maar niet meer over schrijven en over praten.'

De Bruijne: 'Berkelaar heeft zich erg gediskwalificeerd met deze stijl. Maar ik weet niet of je ook kunt zeggen dat zijn deskundigheid als historicus in een later stadium geen rol mag spelen.'

Geen waarheids-en verzoeningscommissie dus, maar een historisch onderzoek. Dient dit het belang van de kerken of dient het vooral een kerkhistorisch of wetenschappelijk belang?

De Bruijne: 'Het onderzoek is géén voorwaarde om samen verder te kunnen. Maar er zijn allerlei redenen om het verleden af te ronden. Het gaat erom dat je mensen van beide kerkgenootschappen recht kunt doen.'

Belijdenisgeschriften

Zou de Open Brief, die tot de breuk leidde, anno 2012 ook zo'n strijd opgeleverd hebben?

De Bruijne: 'Nee. Dat er nu samensprekingen zijn, komt doordat de pluriformiteit die er toen in de vrijgemaakte kerk niet was, er nu wel is. Daarmee verbleken sommige verschillen die we toen met elkaar uitvochten. We staan nu voor dezelfde vragen en uitdagingen. In de inhoud van de Open Brief heb ik persoonlijk nooit zoveel kwaad gezien. Ik denk dat dit vandaag voor veel meer kerkleden zou gelden, wanneer ze hem nog eens lezen. De belijdenis is de samenvatting van de Bijbel, maar het risico is dat je de formuleringen uit de belijdenis los ziet van de tijd waarin het geschreven is. Je moet 'm niet context- of historieloos lezen en handhaven. De belijdenis is een Nederlands geschrift uit de zestiende eeuw met de taal en theologie van toen, geschreven door mensen die de inhoud van de Bijbel wilden weergeven. De relativiserende aspecten aan de belijdenis zijn in binnenvetbandse kring nu meer gemeengoed, terwijl dat in de jaren zestig vaak niet zo was. Ook daarom ervoer men destijds in de Open Brief relativisering van de belijdenis.'

Welke rol speelt de belijdenis vandaag als het gaat om samensprekingen? Is het een knellende band of een veiligheidsriem?

De Boer: 'In plaatselijke gesprekken blijkt de omgang met de belijdenis geen blokkade te zijn. Overal vinden kerken elkaar op dat punt. Landelijk is dat ook gebeurd. In *De balans over de belijdenis* hebben we als GKv-deputaten en NGK-commissie gemeenschappelijk geformuleerd waar we het over eens zijn en waar we nog over moeten praten. Ik beseft dat de vrijgemaakte synode daar toen geen ja op heeft gezegd, maar volgens mij ligt hier anno 2012 niet het grote verschil tussen NGK en GKv.'

De Bruijne: 'Dat denk ik ook niet. Sommige vrijgemaakten zullen daar trouwens wel bezorgd over zijn, omdat zij intern al vinden dat er wankel omgegaan wordt met de belijdenis. Ik denk verder dat veel mensen in beide kerken, van laten we zeggen onder de veertig, nauwelijks belijdenisgeoriënteerd zijn en niet eens weten wat erin staat.'

De Boer: 'Ik herken het. Ouderlingen in de NGK én in de GKv zetten hun handtekening dat ze instemmen met de belijdenisgeschriften, maar ik vraag me vaak af of ze die wel gelezen hebben. Ik snap het wel; het zijn teksten uit een heel andere tijd. Maar je kunt op die manier ook waardevolle inhoud mislopen en kun je in dezelfde valkuilen stappen als waar de belijdenis nou net voor wil waarschuwen. En je hebt het risico dat de belijdenis een museumstuk wordt waar mensen geïnteresseerd naar kijken, maar dat niet meer als relevant beleefd wordt voor deze tijd. Dan groeit er snel een grote afstand. Dan zie ik meer in het actualiseren van de belijdenis zoals de Christian Reformed Church in Amerika op onderdelen heeft gedaan. Maar het blijft lastig om mensen te binden aan geschriften die ver van hen afstaan en die ze ook niet gaan uitpluizen. Ten diepste vinden we elkaar overigens in het geloof in Jezus Christus en in Gods Woord dat van hem getuigt.'

De Bruijne: 'Dat is zo, maar ik zie ook een probleem. Als voorgangers weinig op de belijdenis georiënteerd zijn en gemeenteleden ook niet, dan kun je verwachten dat vroeg of laat iemand iets komt vertellen wat echt afwijkt van de leer van de Bijbel en de belijdenis.'

Het probleem is dat je een instrument hebt laten wegvloeien dat de gemeente beschermt tegen gedachten die te ver wegspringen van de kern. Ik signaleer dat er nu nog wel met de belijdenis in de hand wordt ingegrepen als een voorganger iets vindt wat over de grens is, overigens in beide kerken. Maar hoe lang duurt dat nog?’

Vraagt deze tijd om aanvullende belijdenissen met antwoorden op actuele thema’s, bijvoorbeeld een antwoord op de islam?

De Bruijne: ‘Ja, dat vind ik wel. Maar dat moet wel geboren worden. Ik zie het niet zo voor me dat NGK en GKv samen een nieuw belijdenisgeschrift zouden maken.’

De Boer: ‘Nee, inderdaad. Je vindt elkaar niet in de vorm van een nieuw belijdenisgeschrift. Maar wel in een gezamenlijk belijden rond thema’s die in deze tijd cruciaal zijn. Ik kan me voorstellen dat rond de cruciale thema’s van deze tijd iets van nieuw belijden wordt geboren; net zoals in Zuid-Afrika zo iets gebeurde rond de Belhar-belijdenis als antwoord op de apartheid.’

De Bruijne: ‘Maar het risico is dat zo’n nieuw geschrift dan ook een juridische en bindende status krijgt met inhoud waar niet vanaf geweken kan worden.’

De Boer: ‘Maar nu bind je predikanten en gemeenteleden ook aan probleemstellingen uit een totaal andere tijd. Vind je ook niet dat daaraan iets wringt? Niet alles in de belijdenis heeft toch hetzelfde gewicht?’

De Bruijne: ‘Niet alles in de belijdenissen is gestempeld door een andere context. Op verreweg de meeste punten is ook veel hetzelfde gebeven. Dat wil ik relativiseren. De kerk moet wel iets hebben wat je helpt om binnen de grenzen van de leer van de Schrift te blijven. Dat is de belijdenis – we hebben nu niet iets anders dan dat.’

Actuele thema’s

Sommige mensen vragen zich af of in de strijd van de jaren zestig te weinig van de Geest aanwezig was, gezien de hardheid van het debat.

De Bruijne: ‘Dat vind ik heel riskant, want hoe weet je dat? Je kunt bijvoorbeeld niet – ook niet bij andere kerkstrijden – zeggen: zij zijn gezegend en zij niet. Soms is een conflict ook nodig. Bovendien werd volgens mij een deel van het conflict veroorzaakt door de sfeer van vernieuwing en culturele verandering die in de jaren zestig in de samenleving heerste. Die tikte ook sommigen in de buitenverbandse hoek aan, terwijl zij aan de meeste binnenverbanders nog voorbij ging. Maar dat is tegelijk ook tragiek. De kerk was toen volstrekt niet bezig met die enorme verandering in de cultuur, waardoor mijn generatie en daarna ook niet op die cultuur zijn toegerust. Dingen die achteraf misschien nog wel belangrijker waren, zijn destijds niet gebeurd in de kerk. Als orthodoxe kerken zijn we met al die thema’s bezig die hervormden en synodalen in de jaren vijftig en zestig al behandelden: liturgie, echtscheiding, homoseksualiteit, de kerk in de wereld, missionair kerk-zijn, gedifferentieerde diensten ... Die kerken stonden al open naar de wereld en we hebben ze toen vooral allemaal veroordeeld. Dat was gedeeltelijk terecht, omdat er een schriftkritische benadering bij meekwam. Maar we moeten beschaamd erkennen dat we twintig, dertig jaar later alsnog met hetzelfde bezig moesten, omdat de energie destijds in andere dingen zat.’

Veel twintigers en dertigers uit beide kerken boeien de dingen waar wij nu over spreken helemaal niets. Veel van hen ervaren onderling ‘de oecumene van het hart’ en ontmoeten elkaar op New Wine, het Flevo Festival, Opwekking, enzovoorts. Zonder iets af te doen van de pijn van ouderen kun je de vraag stellen naar de relevantie van dit debat.

De Boer: ‘Ja, dat voel ik wel mee. Er is maar een paar procent van de NGK’ers die zich hier iets bij kan voorstellen en enthousiast is over samensprekingen en kanselruil. Vooral de generatie boven de zestig.’

De Bruijne: ‘Andere dingen zijn inderdaad relevanter. Anderzijds: deze twee kerken zijn al jaren met elkaar in gesprek. Daar horen ook deze jonge mensen bij. Het gevoel van

commitment is misschien minder groot, maar je hebt het alleen al omdat je kerklid bent wel op je bord liggen. Verder zit je in je gemeente ook met mensen uit een andere generatie. Als ik als jong kerklid van een oudere hoor over het verleden, dan hoor ik dus zijn levensverhaal. Als ik echt een band met die ander heb, moet ik mij ook interesseren voor zijn verhaal. Natuurlijk zijn andere dingen urgenter: of mensen wel of niet blijven geloven of dat een gemeente het zout in de wereld is, is véél belangrijker dan of we het conflict van destijds goed afhechten. Tegelijkertijd kan God wel zeggen, net als in Jozua 5: er ligt een ban in jullie leger. Dus als er iets ligt wat weggenomen moet worden, kan dat betekenen dat we als kerk op zulke andere punten niet op een goede manier verder zullen komen. Daar heb je dan ook als jongere mee te maken.'

De Boer: 'Als je bij gemeenschappelijke diensten ziet dat de tranen over de wangen lopen bij ouderen, omdat ze weer samen in de kerk kunnen zitten, dan laat dat ook jongeren niet onberoerd. Als ze echte verootmoediging en vreugde over herstel ervaren, worden ook zij daardoor geraakt.'

Sjoerd Wielenga (1980) is freelance journalist. In de kerk aan de Simonstraat liggen zijn wortels: zijn ouders en grootouders waren er actieve gemeenteleden.